

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

GERARD HOGAN

13 päivänä kesäkuuta 2019¹

Asia C-363/18

Organisation juive européenne ja

Vignoble Psagot Ltd

vastaan

Ministre de l'Économie et des Finances

(Ennakkoratkaisupyyntö – Conseil d'État (ylin hallintotuomioistuin, Ranska)

Ennakkoratkaisupyyntö – Lainsäädännön lähentäminen – Elintarvikkeiden merkinnät ja esillepano –
Asetus (EU) N:o 1169/2011 – Tuotteiden alkuperän pakollinen ilmoittaminen –
Kuluttajia todennäköisesti harhaanjohtava poisjättäminen – Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä
alueilta peräisin olevat tuotteet

I Johdanto

1. Tämä ennakkoratkaisupyyntö koskee elintarviketietojen antamisesta kuluttajille 25.10.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011² tulkintaa.
2. Ennakkoratkaisupyyntö esitettiin oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Organisation juive européenne -niminen yhdistys (jäljempänä Organisation juive européenne) ja Psagot Ltd -niminen viinialan yritys (jäljempänä Psagot) ja toisaalta Ministre de l'économie et des Finances français (Ranskan talous- ja valtiovarainministeri) ja jossa on kyse ilmoituksesta, jossa ministeri määräsi, että Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta ja soveltuvin osin kyseisillä alueilla sijaitsevista siirtokunnista peräisin olevissa elintarvikkeissa on mainittava kyseinen alue ja lisäksi "Israelin siirtokunta".
3. Tämän pyynnön myötä unionin tuomioistuin saa tilaisuuden selventää elintarvikkeiden alkuperämaan tai lähtöpaikan ilmoittamisvelvollisuuden laajuutta, jos tällaisten tietojen puuttuminen johtaisi kuluttajaa harhaan.

¹ Alkuperäinen kieli: englantia.

² EUVL 2011, L 304, s. 18. Mainitulla asetuksella muutetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksia (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 sekä kumotaan komission direktiivi 87/250/ETY, neuvoston direktiivi 90/496/ETY, komission direktiivi 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/13/EY, komission direktiivit 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetus (EY) N:o 608/2004.

II Historiallinen tausta lyhyesti

4. Lyhyen sotilaallisen operaation jälkimainingeissa kesäkuussa 1967 Israel miehitti tiettyjä alueita, jotka olivat aiemmin kuuluneet kolmelle muulle valtiolle, nimittäin Egyptille, Syyrialle ja Jordanielle, tai olleet niiden määräysvallassa. Egyptin tapauksessa kyseiset alueet olivat Siinain niemimaa ja Gazan kaista. (Egypti oli hallinnut Gazan kaistaa vuosina 1948–1967, vaikka se ei sinänsä ollutkaan osa Egyptiä.) Golanin kukkulat olivat osa Syyriaa, ja Jordania oli hallinnut Länsirantaa ja Itä-Jerusalemia vuosina 1948–1967.

5. Siinain tapauksessa kyseinen alue palautettiin Egyptille osana Israelin ja Egyptin vuonna 1979 tekemää rauhansopimusta. Israel evakuoï Gazan kaistan vuonna 2005, vaikka se hallitsee pääsyä kyseiselle alueelle maa-, ilma- ja meriteitse. Gazan kaista on nykyisin tosiasiallisesti Hamas-järjestön määräysvallassa.

6. Lukuun ottamatta pientä Syyrialle vuonna 1974 palautettua osaa ja hyvin pientä demilitarisoitua vyöhykettä Israel miehittää edelleen Golanin kukkuloita. Golanin kukkulat liitettiin käytännössä Israeliin joulukuussa 1981.

7. Israel miehittää edelleen myös Itä-Jerusalemia. Tilanne Länsirannalla on monimutkaisempi. Osa siitä on palestiinalaishallinnon alaisuudessa, mutta Israel hallitsee kuitenkin suuria kaistaleita alueesta. Israel on myös rakentanut kansalaisilleen suuria siirtokuntia Itä-Jerusalemissa, Länsirannalla ja Golanin kukkuloilla. Se oli aiemmin rakentanut tällaisia siirtokuntia Siinailla, mutta ne purettiin, kun alue palautettiin Egyptin määräysvaltaan. Myös Gazan kaistalla oli joitain siirtokuntia, mutta nekin purettiin, kun Israel evakuoï alueen vuonna 2005.

8. Tämä hyvin yleinen yhteenveto on nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön historiallisena taustana. Ennakkoratkaisupyynnö koskee tiettyjen merkintävaatimusten yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa sellaisten näiltä miehityiltä alueilta peräisin olevien tuotteiden osalta, joiden yksityiskohdat esitän pääpiirteittäin jäljempänä. Tämän pyynnön ratkaisemiseksi unionin tuomioistuimen on jossain määrin ainakin määritettävä alueita, joihin käytännön syistä viitataan jäljempänä miehitettyinä alueina, koskevan Israelin miehityksen laillisuus. On kuitenkin tärkeää huomauttaa aluksi, että unionin tuomioistuimen on tarkasteltava tätä kysymystä puhtaasti oikeudellisena seikkana käyttämällä ohjenuorana kansainvälistä oikeutta ja asiaa koskevia YK:n turvallisuusneuvoston ja YK:n yleiskokouksen päätöslauselmia, Kansainvälisen tuomioistuimen vuonna 2004 antamaa tärkeää ratkaisua ja muita kansainvälisen oikeuden lähteitä. On kuitenkin syytä korostaa, ettei mitään tähän ratkaisuehdotukseen tai unionin tuomioistuimen lopulliseen tuomioon sisältyvää seikkaa pitäisi tulkita siten, että siinä ilmaistaan *poliittinen* tai moraalinen näkemys mistään tässä ennakkoratkaisupyynnössä esille tulevasta kysymyksestä.

III Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

1. Asetus N:o 1169/2011

9. Asetuksen N:o 1169/2011 johdanto-osan 3, 29 ja 33 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(3) Kuluttajien terveyden korkeatasoisen suojelun varmistamiseksi ja kuluttajien tiedonsaantioikeuden takaamiseksi olisi varmistettava, että kuluttajille annetaan asianmukaisesti tietoja heidän kuluttamistaan elintarvikkeista. Muun muassa terveydelliset, taloudelliset, ympäristöön liittyvät, sosiaaliset ja eettiset näkökohdat voivat vaikuttaa kuluttajien valintoihin.

--

- (29) Elintarvikkeen alkuperämaa tai lähtöpaikka olisi ilmoitettava, jos sen ilmoittamatta jättäminen johtaa todennäköisesti kuluttajia harhaan kyseisen tuotteen todellisesta alkuperämaasta tai lähtöpaikasta. Alkuperämaa tai lähtöpaikka olisi kaikissa tapauksissa ilmoitettava siten, että se ei anna kuluttajalle väärää käsitystä, sekä noudattaen selvästi määriteltyjä perusteita, joiden avulla luodaan toimialalle tasapuoliset toimintaedellytykset ja selkeytetään kuluttajien saamia tietoja elintarvikkeen alkuperämaasta tai lähtöpaikasta. Tällaisia perusteita ei pitäisi soveltaa tietoihin, jotka liittyvät elintarvikealan toimijan nimeen tai osoitteeseen.

--

- (33) Muuta kuin etuuskohteluun oikeuttavaa alkuperää koskevat unionin säännöt on vahvistettu yhteisön tullikooduksista 12 päivänä lokakuuta 1992 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2913/92 [EYVL 1992, L 302, s. 1], ja sen soveltamista koskevat säännökset sisältyvät tietyistä yhteisön tullikooduksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2913/92 soveltamista koskevista säännöksistä 2 päivänä heinäkuuta 1993 annettuun komission asetukseen (ETY) N:o 2454/93 [EYVL 1993, L 253, s. 1]. Elintarvikkeiden alkuperämaan määrittäminen perustuu kyseisiin sääntöihin, jotka ovat hyvin elintarvikealan toimijoiden ja viranomaisien tiedossa, mikä helpottaa sääntöjen täytäntöönpanoa.”

10. Asetuksen N:o 1169/2011 1 artiklan, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa säädetään perusta kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi elintarviketietojen osalta, ottaen huomioon kuluttajien erilaiset käsitykset ja tietotarpeet, ja varmistetaan samalla sisämarkkinoiden häiriötön toiminta.”

11. Asetuksen N:o 1169/2011 2 artiklan otsikko on ”Määritelmät”. Sen 2 kohdan g alakohdan mukaan ”lähtöpaikalla” tarkoitetaan ”paikkaa, josta elintarvikkeen ilmoitetaan tulevan ja joka ei ole ’alkuperämaa’ sellaisena kuin se on määritelty [yhteisön tullikoodeksiin] 23–26 artiklassa; elintarvikealan toimijan nimeä, toiminimeä tai osoitetta etiketissä ei ole pidettävä tässä asetuksessa tarkoitettuna elintarvikkeen alkuperämaan tai lähtöpaikan ilmoittamisena”. Saman artiklan 3 kohdassa myös säädetään, että ”tässä asetuksessa elintarvikkeen alkuperämaalla tarkoitetaan elintarvikkeen alkuperää, sellaisena kuin se on määritelty [yhteisön tullikoodeksiin] 23–26 artiklan mukaisesti”.

12. Asetuksen N:o 1169/2011 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleiset tavoitteet”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Elintarviketietojen antamisella on pyrittävä kuluttajien terveyden ja etujen suojelun korkeaan tasoon antamalla loppukuluttajille perusta tietoon perustuvien valintojen tekemistä ja elintarvikkeiden turvallista käyttöä varten, kiinnittäen erityistä huomiota terveydellisiin, taloudellisiin, ympäristöön liittyviin, sosiaalisiin ja eettisiin näkökohtiin.

--”

13. Asetuksen N:o 1169/2011 7 artiklan otsikko on ”Hyvät tiedotuskäytänteet”. Sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Elintarviketiedot eivät saa johtaa harhaan, erityisesti

- a) elintarvikkeen erityispiirteiden ja erityisesti sen luonteen, yksilöllisyyden, ominaisuuksien, koostumuksen, määrän, säilyvyyden, alkuperämaan tai lähtöpaikan, valmistus- tai tuotantomenetelmän osalta;

– –”

14. Asetuksen N:o 1169/2011 9 artiklan 1 kohdan i alakohdassa säädetään, että alkuperämaan tai lähtöpaikan ilmoittaminen on pakollista siten kuin siitä on säädetty kyseisen asetuksen 26 artiklassa. Viimeksi mainitun artiklan 2 kohdan mukaan alkuperämaan tai lähtöpaikan ilmoittaminen on pakollista, ”jos sen ilmoittamatta jättäminen voisi johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen todellisesta alkuperämaasta tai lähtöpaikasta, erityisesti siinä tapauksessa, että elintarvikkeen mukana seuraavista tiedoista tai etiketistä sellaisenaan voisi muuten saada sen käsityksen, että elintarvikkeella on eri alkuperämaa tai lähtöpaikka”.

15. Asetuksen N:o 1169/2011 38 artiklassa, jonka otsikko on ”Kansalliset toimenpiteet”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot eivät saa toteuttaa eivätkä pitää voimassa kansallisia toimenpiteitä tällä asetuksella yhdenmukaistetuista seikoista, jollei unionin oikeus anna siihen valtuutusta. Kansalliset toimenpiteet eivät saa luoda esteitä tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle eivätkä syrjiä toisista jäsenvaltioista peräisin olevia elintarvikkeita.

2. Jäsenvaltiot voivat toteuttaa kansallisia toimenpiteitä sellaisten seikkojen osalta, joita ei ole yhdenmukaistettu tällä asetuksella, edellyttäen että ne eivät estä, haittaa tai rajoita tämän asetuksen mukaisten tuotteiden liikkumista, sanotun kuitenkin rajoittamatta 39 artiklan soveltamista.”

16. Asetuksen N:o 1169/2011 39 artiklassa, jonka otsikko on ”Pakollisia lisätietoja koskevat kansalliset toimenpiteet”, säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 9 artiklan 1 kohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettujen pakollisten tietojen lisäksi jäsenvaltiot voivat 45 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti toteuttaa toimenpiteitä, joilla vaaditaan antamaan sellaisia pakollisia lisätietoja tietyntyyppisistä elintarvikkeista tai elintarvikkeiden ryhmistä, jotka ovat perusteltuja vähintään yhdestä seuraavista syistä:

- a) kansanterveyden suojeleminen;
- b) kuluttajansuoja;
- c) petostentorjunta;
- d) teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojeleminen, alkuperänimitysten ja alkuperämerkintöjen suojeleminen sekä vilpillisen kilpailun estäminen.

2. Jäsenvaltiot voivat 1 kohdan nojalla ottaa käyttöön toimenpiteitä, jotka koskevat elintarvikkeiden alkuperämaan tai lähtöpaikan pakollista ilmoittamista, ainoastaan silloin, kun elintarvikkeen tiettyjen ominaisuuksien ja sen alkuperän tai lähtöpaikan välillä on osoitettu olevan yhteys. Antaessaan nämä toimenpiteet komissiolle tiedoksi jäsenvaltioiden on esitettävä näyttö siitä, että valtaosa kuluttajista pitää tämän tiedon antamista erittäin merkittävänä.”

2. Tullikoodiksi

17. Asetuksen N:o 1169/2011 antamisajankohtana yhteisön tullikoodexin 23 artiklan 1 kohdassa säädettiin, että ”tietystä maasta peräisin ovat siellä kokonaan tuotetut tavarat”. Yhteisön tullikoodexin 24 artiklassa täsmennettiin, että ”tavara, jonka tuottamiseen on osallistunut kaksi tai useampia maita, on peräisin siitä maasta, jossa sille on suoritettu tähän tarkoitukseen varustetussa yrityksessä viimeinen merkittävä ja taloudellisesti perusteltu valmistus tai käsittely, joka on johtanut uuden tuotteen valmistukseen tai edustaa merkittävää valmistusastetta”.

18. Yhteisön tullikoodiksi korvattiin unionin tullikooduksista 9.10.2013 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 952/2013³ (jäljempänä unionin tullikoodiksi). Unionin tullikoodiksin 286 artiklan 3 kohdan mukaan muihin unionin säädöksiin sisältyviä viittauksia yhteisön tullikoodiksiin pidetään viittauksina unionin tullikoodiksin vastaaviin säännöksiin.

19. Unionin tullikoodiksin 60 artikla – jota sovelletaan 1.5.2016 alkaen⁴ – vastaa sisällöltään aiemmin yhteisön tullikoodiksin 23 artiklan 1 kohtaan ja 24 artiklaan sisältyneitä säännöksiä. Kyseisen uuden säännöksen 1 kohdan mukaan ”tietystä maasta tai tietyltä alueelta peräisin olevina tavaroina pidetään kyseisessä maassa tai kyseisellä alueella kokonaan tuotettuja tavaroita”. Saman artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”tavarat, jonka tuottaminen on tapahtunut useammassa kuin yhdessä maassa tai alueella, on katsottava olevan peräisin siitä maasta tai siltä alueelta, jossa sille on suoritettu tähän tarkoitukseen varustetussa yrityksessä viimeinen merkittävä ja taloudellisesti perusteltu jalostus tai käsittely, joka on johtanut uuden tuotteen valmistukseen tai edustaa merkittävää valmistusastetta”.

3. Israelin kesäkuusta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevien tuotteiden alkuperämerkintöjä koskeva Euroopan komission tulkintaohje

20. Komissio julkaisi 12.11.2015 Euroopan unionin virallisessa lehdessä ohjeen, jonka otsikko on ”Israelin kesäkuusta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevien tuotteiden alkuperämerkintöjä koskeva tulkintaohje”⁵ (jäljempänä tulkintaohje).

21. Komissio perustelee lähestymistapaansa sillä, että ”kuluttajat, talouden toimijat ja kansalliset viranomaiset ovat vaatineet, että tuotteiden alkuperämerkintöjä koskevan unionin lainsäädännön soveltamista Israelin miehittämiltä alueilta peräisin oleviin tuotteisiin selkeytetään”.⁶ ”Samalla halutaan varmistaa, että kunnioitetaan kansainvälisen oikeuden mukaista unionin kantaa ja sitoutumista olla tunnustamatta Israelin suvereniteettia Israelin kesäkuusta 1967 miehittämillä alueilla.”⁷

22. Tästä syystä tulkintaohjeensa lopussa komissio katsoo seuraavaa:

”(7) Koska kansainvälisen oikeuden mukaan Golanin kukkulat ja Länsiranta (Itä-Jerusalem mukaan lukien) eivät ole osa Israelin aluetta, merkinnän ’Israelista peräisin oleva tuote’ katsotaan olevan virheellinen ja harhaanjohtava mainituissa lainsäädännössä tarkoitetulla tavalla.

(8) Silloin kun alkuperämerkintä on pakollinen, on käytettävä muuta ilmaisua, jossa otetaan huomioon se, miten nämä alueet yleensä tunnetaan.

(9) Sellaisten Palestiinasta peräisin olevien tuotteiden, jotka eivät ole peräisin siirtokunnista, merkintä, joka ei ole harhaanjohtava maantieteellisen alkuperän kannalta mutta vastaa kansainvälistä käytäntöä, voisi olla ’Länsirannalta peräisin oleva tuote (palestiinalainen tuote)’, ’Gazan alueelta peräisin oleva tuote’ tai ’Palestiinasta peräisin oleva tuote’.

(10) Sellaisten Länsirannalta tai Golanin kukkuloilta peräisin olevien tuotteiden, jotka ovat peräisin siirtokunnista, osalta merkintä, jossa ilmoitetaan vain ’Golanin kukkuloilta peräisin oleva tuote’ tai ’Länsirannalta peräisin oleva tuote’, ei olisi hyväksyttävä. Vaikka niissä ilmoitettaisiinkin siten laajempi alue, jolta tuote on peräisin, sen maantieteellisen lisätiedon pois jättäminen, että tuote on peräisin

3 EUVL 2013, L 269, s. 1.

4 Ks. unionin tullikoodiksin 288 artiklan 2 kohta.

5 EUVL 2015, C 375, s. 4.

6 Tulkintaohjeen 2 kohta.

7 Tulkintaohjeen 2 kohta.

Israelin siirtokunnista, johtaisi kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen. Tällaisissa tapauksissa olisi lisättävä ilmaisu ”Israelin siirtokunta” tai vastaava merkintä esimerkiksi suluissa. Näin ollen voitaisiin käyttää esimerkiksi merkintöjä ’Golanin kukkuloilta (Israelin siirtokunnasta) peräisin oleva tuote’ tai ’Länsirannalta (Israelin siirtokunnasta) peräisin oleva tuote’.”

B Ranskan oikeus

23. Ranskan talous- ja valtiovarainministeri julkaisi 24.11.2016 asetukseen N:o 1169/2011 viitaten Ranskan tasavallan virallisessa lehdessä talouden toimijoille tarkoitettua ilmoituksen, joka koskee Israelin kesäkuusta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevien tuotteiden alkuperämerkintöjä (”Avis aux opérateurs économiques relatif à l’indication de l’origine des marchandises issues des territoires occupés par Israël depuis 1967”)⁸ (jäljempänä riidanalainen ilmoitus).

24. Riidanalaisen ilmoituksen sanamuoto on seuraava:

”Asetuksessa [N:o 1169/2011] säädetään, että merkintätietojen on oltava paikkansapitäviä. Ne eivät saa uhata johtaa kuluttajaa harhaan etenkin tuotteiden alkuperän osalta. Israelin miehittämiltä alueilta tulevat elintarvikkeet on näin ollen merkittävä siten, että merkinnät kuvastavat tätä alkuperää.

Direction générale de la Concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes du ministère de l’Économie et des Finances (DGCCRF) kiinnittää siten toimijoiden huomion tulkintaohjeeseen.

Se täsmentää etenkin, että kansainvälisen oikeuden mukaan Golanin kukkulat ja Länsiranta, mukaan lukien Itä-Jerusalem, eivät ole osa Israelia. Näin ollen on niin, että jotta kuluttajaa ei johdeta harhaan, elintarvikkeiden merkinnöistä on käytävä tarkasti ilmi tuotteiden täsmällinen alkuperä riippumatta siitä, onko näiden tietojen ilmoittaminen pakollista yhteisön sääntöjen nojalla vai ilmoittaako toimija tämän tiedon vapaaehtoisesti.

Sellaisten Länsirannalta tai Golanin kukkuloilta peräisin olevien tuotteiden, jotka ovat peräisin siirtokunnista, osalta merkintä, jossa ilmoitetaan vain ’Golanin kukkuloilta peräisin oleva tuote’ tai ’Länsirannalta peräisin oleva tuote’, ei ole hyväksyttävä. Vaikka niissä ilmoitettaisiinkin siten laajempi alue, jolta tuote on peräisin, sen maantieteellisen lisätiedon ilmoittamatta jättäminen, että tuote on peräisin Israelin siirtokunnista, voi johtaa kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen. Tällaisissa tapauksissa olisi lisättävä suluissa ilmaisu ’Israelin siirtokunta’ tai vastaava merkintä. Näin ollen voitaisiin käyttää esimerkiksi merkintöjä ’Golanin kukkuloilta (Israelin siirtokunnasta) peräisin oleva tuote’ tai ’Länsirannalta (Israelin siirtokunnasta) peräisin oleva tuote’.”

IV Pääasian tosiseikat

25. Riidanalaisella ilmoituksella Ranskan talous- ja valtiovarainministeri täsmensi asetukseen N:o 1169/2011 viitaten ilmaisuja, joita voitaisiin tai ei voitaisi käyttää Israelin kesäkuusta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevia tuotteita varten.

26. Organisation juive européenne ja Psagot (erityisesti Israelin miehittämällä alueilla sijaitsevien viinitarhojen hyödyntämiseen erikoistunut yritys) vaativat kahdessa kanteessaan riidanalaisen ilmoituksen kumoamista, koska se on annettu ilman toimivaltaa (ultra vires).

⁸ JORF 2016, nro 273, teksti nro 81.

27. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sen arvioiminen, onko riidanalainen ilmoitus yhteensopiva asetuksen N:o 1169/2011 kanssa, riippuu siitä, edellytetäänkö unionin oikeudessa, että Israelin vuodesta 1967 miehittämältä alueelta peräisin olevan tuotteen osalta ilmoitetaan kyseinen alue ja se, että tuote tulee Israelin siirtokunnasta, jos näin on, tai siinä tapauksessa, ettei siinä edellytetä tätä, voiko jäsenvaltio asetuksen N:o 1169/2011 säännösten nojalla edellyttää, että tällaisissa tuotteissa on kyseisenlaiset merkinnät.

V Ennakkoratkaisupyyntö ja asian käsittely tuomioistuimessa

28. Tässä tilanteessa Conseil d'État (ylin hallintotuomioistuin, Ranska) päätti 30.5.2018 tekemällään päätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimeen 4.6.2018, lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Edellyttääkö Euroopan unionin oikeus ja erityisesti – – asetus N:o 1169/2011, kun merkintä kyseisen asetuksen soveltamisalaan kuuluvan tuotteen alkuperästä on pakollinen, Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta tulevan tuotteen osalta mainintaa kyseisestä alueesta sekä mainintaa, jossa täsmennetään, että tuote tulee Israelin siirtokunnasta, jos näin on? Jos se ei edellytä tätä, voiko jäsenvaltio [asetuksen 1169/2011] säännösten, erityisesti luvun VI säännösten, nojalla edellyttää tällaisia merkintöjä?”

29. Kirjallisia huomautuksia esittivät Organisation juive européenne, Psagot, Ranskan, Ruotsin, Irlannin ja Alankomaiden hallitukset sekä komissio. Alankomaiden hallitusta lukuun ottamatta ne esittivät myös suullisia lausumia unionin tuomioistuimen 9.4.2019 pidetyssä istunnossa.

VI Asian tarkastelu

A Ensimmäinen kysymys

30. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, edellytetäänkö unionin oikeudessa ja erityisesti asetuksessa N:o 1169/2011, että Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta tulevan tuotteen osalta merkinnöissä on maininta tuotteen alkuperästä ja, jos tähän vastataan myöntävästi, mikä on tämän merkintäedellytyksen laajuus.

1. ”Alkuperämaan” ja ”lähtöpaikan” merkitys

31. Asetuksen N:o 1169/2011 9 ja 26 artiklan mukaan alkuperämaan tai lähtöpaikan ilmoittaminen on pakollista, jos ”sen ilmoittamatta jättäminen voisi johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen todellisesta alkuperämaasta tai lähtöpaikasta”. Näin ollen on ensinnäkin määritettävä alkuperämaan ja lähtöpaikan käsitteiden merkitys.

32. ”Lähtöpaikka” määritellään asetuksen N:o 1169/2011 2 artiklan 2 kohdan g alakohdassa ”alkuperämaan”, joka puolestaan määritellään viittaamalla yhteisön tullikoodexin 23–26 artiklaan, vastakohdaksi.

33. Kuten unionin tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus selvittää yhteisön tullikoodexin 24 artiklan osalta, kyseisissä säännöksissä annetaan yhteinen määritelmä tavarankäsitteelle, mutta niissä ei tarkoiteta kuluttajille tarkoitettujen tietojen sisältöä.⁹ Asetuksessa N:o 1169/2011 tarkoitettu ”alkuperämaa” käsittää siten pelkästään tietystä *maasta*, sen aluemerin mukaan luettuna, peräisin olevat tuotteet.

34. Lisäksi asetuksen N:o 1169/2011 2 artiklan 2 kohdan g alakohdassa myös säädetään, että ”elintarvikealan toimijan nimeä, toiminimeä tai osoitetta etiketissä ei ole pidettävä tässä asetuksessa tarkoitettuna elintarvikkeen alkuperämaan tai lähtöpaikan ilmoittamisena”. Tämä sanamuoto huomioon ottaen on selvää, että viittauksella ”lähtöpaikkaan” tarkoitetaan väistämättä paikkaa, joka ei ole maa eikä etiketissä ilmoitettu elintarvikealan toimijan osoite.

35. ”Paikka” on yleinen sana, jolla tarkoitetaan sen tavanomaisen merkityksen mukaan *avaruudellista* tilaa, jonka avulla on mahdollista paikantaa joku tai jokin.¹⁰ Tästä seuraa näin ollen, että asetuksessa N:o 1169/2011 tarkoitettuna alkuperämaan käsitteellä viitataan tiettyyn maahan, sen aluemerin mukaan luettuna,¹¹ kun taas lähtöpaikan käsitteellä viitataan maantieteelliseen paikkaan, joka on pienempi kuin maa ja suurempi kuin rakennuksen täsmällinen sijaintipaikka.¹²

36. Lisäksi on kuitenkin huomattava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkittamisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on.¹³

37. Ensinnäkin asetuksen N:o 1169/2011 päämäärä esitetään selkeästi sen 1 artiklassa: unionin lainsäätäjät ryhtyy toimiin ”kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi *elintarviketietojen osalta*, ottaen huomioon kuluttajien erilaiset käsitykset ja *tietotarpeet*”.¹⁴ On ilmeistä, että paino on kuluttajien tietotarpeissa.

38. Ei käy kiistäminen, että asetuksella N:o 1169/2011 varmistetaan myös terveyden suojeleminen. Sen johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa nimittäin todetaan, että ”kuluttajien terveyden korkeatasoisen suojelun varmistamiseksi ja kuluttajien tiedonsaantioikeuden takaamiseksi olisi varmistettava, että kuluttajille annetaan asianmukaisesti tietoja heidän kuluttamistaan elintarvikkeista”. Sen lisäksi, että kyseisessä johdanto-osan perustelukappaleessa asetetaan kuluttajien terveyden suojeleminen ja heidän tiedonsaantioikeutensa samalle viivalle, samassa perustelukappaleessa vahvistetaan, että asetuksen N:o 1169/2011 soveltamisala käsittää paljon muutakin kuin pelkästään terveyteen liittyvät huolenaiheet. Johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa nimittäin painotetaan, että *muun muassa* terveydelliset mutta myös taloudelliset, ympäristöön liittyvät, sosiaaliset ja eettiset näkökohdat voivat vaikuttaa kuluttajien valintoihin.

9 Ks. vastaavasti tuomio 16.7.2015, UNIC ja Uni.co.pel (C-95/14, EU:C:2015:492, 59 ja 60 kohta).

10 Sanan ”space” määritelmä kuuluu ”a particular position, point, or area in space” (Oxford Dictionary of English, 2. painos (tarkistettu laitos), Oxford University Press, 2005), kun taas esimerkiksi sanan ”lieu” (jota käytetään asetuksen N:o 1169/2011 ranskankielisessä versiossa) määritelmä on ”la situation spacieuse de quelque chose, de quelqu’un permettant de la localiser” (Larousse.fr) ja sanan ”lugar” (jota käytetään saman asetuksen espanjankielisessä versiossa) määritelmä on ”porción de espacio” (Diccionario de la lengua española, Real Academia Española, Edición del Tricentenario-Actualización 2018).

11 Ks. yhteisön tullikoodexin 23 artiklan 2 kohta.

12 On totta, että unionin tullikoodexin 60 artikla on laajempi, sillä siinä käytetään ”maan” sijasta ilmaisua ”maasta tai – alueelta” (kursivointi tässä). Koska ”lähtöpaikka” määritellään asetuksessa N:o 1169/2011 ”alkuperämaan” vastakohdaksi, ”lähtöpaikasta” tulee pelkkää toistoa, ja se menettää merkityksensä unionin tullikoodexin 60 artiklan valossa. Mikä nimittäin on ”alue”, ellei maata pienempi maantieteellinen alue, toisin sanoen: ”paikka”? Katson näin ollen, että unionin tullikoodexin 286 artiklan 3 kohdassa vahvistettua sääntöä, jonka mukaan muihin unionin säädöksiin sisältyviä viittauksia yhteisön tullikoodexiin pidetään viittauksina unionin tullikoodexin vastaaviin säännöksiin, ei voida soveltaa asetuksen N:o 1169/2011 yhteydessä.

13 Ks. äskettäisestä soveltamisesta tuomio 17.4.2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, 44 kohta) ja tuomio 26.2.2019, Rimšēvičs ja EKP v. Latvia (C-202/18 ja C-238/18, EU:C:2019:139, 45 kohta).

14 Kursivointi tässä.

39. On täysin selvää, että nykyisessä toimintaympäristössä jotkin hankinnat eivät perustu enää yksinomaan hinnan tai tietyn kuluttajille tarjottavien tuotteiden merkin identiteetin kaltaisiin näkökohtiin. Monilla kuluttajilla tällaisiin ostopäätöksiin voivat vaikuttaa myös ympäristöä koskevat, sosiaaliset, poliittiset, kulttuuriset tai eettiset näkökohdat.¹⁵

40. Kun palataan asetuksen N:o 1169/2011 26 artiklan sanamuotoon ja ”alkuperämaahan” tai ”lähtöpaikkaan” liittyvään erityiseen velvollisuuteen, on myös myönnettävä, ettei kyseisessä säännöksessä viitata lainkaan terveyteen. Asetuksen N:o 1169/2011 26 artiklassa ei päinvastoin oteta kantaa siihen, mistä riski kuluttajan harhaanjohtamisesta elintarvikkeen todellisen alkuperämaan tai lähtöpaikan suhteen johtuu.

41. Toiseksi asetuksen N:o 1169/2011 9 artiklan asiayhteys on myös merkityksellinen määrittäessä lähtöpaikan käsitteen ulottuvuutta. Kyseinen säännös – johon sisältyy luettelo pakollisista tiedoista – on nimittäin ensimmäinen asetuksen N:o 1169/2011 IV lukuun, jonka otsikko on ”Pakolliset elintarviketiedot”, sisältyvä artikla. Mainittua IV lukua edeltävät II luku, jonka otsikko on ”Elintarviketietoihin liittyvät yleiset periaatteet”, ja III luku, jonka otsikko on ”Elintarviketietoja koskevat yleiset vaatimukset ja elintarvikealan toimijoiden velvollisuudet”.

42. Tältä osin huomautan, että kuten olen jo todennut, asetuksen N:o 1169/2011 II luvun ensimmäisessä artiklassa – nimittäin 3 artiklan 1 kohdassa – korostetaan sen tarpeellisuutta, että loppukuluttajat tekevät tietoon perustuvia valintoja ja käyttävät elintarvikkeita turvallisesti ”kiinnittäen erityistä huomiota terveydellisiin, taloudellisiin, ympäristöön liittyviin, sosiaalisiin ja eettisiin näkökohtiin”.¹⁶ Asetuksen N:o 1169/2011 4 artiklan 2 kohdassa säädetään lisäksi, että ”pakollisten elintarviketietojen tarvetta harkittaessa on otettava huomioon kuluttajien enemmistön laaja tarve saada tiettyjä tietoja, joita he pitävät *erityisen merkityksellisinä* – –, jotta kuluttajia voidaan auttaa tekemään tietoon perustuvia valintoja”.¹⁷ Lisäksi asetuksen N:o 1169/2011 IV lukuun sisältyvän 7 artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”elintarviketietojen on oltava oikeellisia, *selviä* ja kuluttajalle helposti ymmärrettäviä”.¹⁸

43. Vaikka voikin olla näin, erikseen tarkasteltuna lähtöpaikan käsitteen sanamuodon mukainen tulkinta saattaa viitata siihen, että tällä käsitteellä viitataan ainoastaan maantieteelliseen alueeseen. Tätä ilmaisua ei kuitenkaan voida yksinkertaisesti tulkita irrallaan muusta lainsäädäntötekstistä ja lainsäädännön tavoitteesta. Tältä osin on kiinnitettävä huomiota asetuksen N:o 1169/2011 26 artiklan sanamuodon neutraaliuteen, siihen, että lainsäätäjä painotti tarvetta antaa kuluttajille korkeatasoista tietoa, niitä monia erilaisia näkökohtia, jotka voivat olla merkityksellisiä näille kuluttajille, ja velvollisuuteen antaa oikeellisia, selviä ja kuluttajalle helposti ymmärrettäviä tietoja. Kaikki nämä näkökohdat viittaavat lähtöpaikan käsitteen sellaiseen tulkintaan, joka ei välttämättä rajoitu pelkästään maantieteelliseen viittaukseen.

44. Toisin sanoen, vaikka alkuperämaan käsitteellä viitataan selkeästi maiden ja niiden aluemerren nimiin, asetuksen N:o 1169/2011 2 artiklan 2 kohdan g alakohta mahdollistaa elintarvikkeen ”lähtöpaikan” määrittämisen sellaisten ilmaisujen avulla, jotka eivät välttämättä rajoitu kyseisen maantieteellisen alueen nimeen, etenkin ehkä silloin, jos pelkän maantieteellisen nimen käyttö voisi olla omiaan johtamaan harhaan.

15 Ks. vastaavasti Conway, É., ”Étiquetage obligatoire de l'origine des produits au bénéfice des consommateurs: portée et limites”, Revue Québécoise de droit international, vol. 24-2, 2011, s. 1–51, erityisesti s. 2.

16 Kursivointi tässä.

17 Kursivointi tässä.

18 Kursivointi tässä.

2. Velvollisuus ilmoittaa Israelin vuodesta 1967 miehittämältä alueelta peräisin olevan elintarvikkeen alkuperä

45. Kun otetaan huomioon nämä alkuperämaan ja lähtöpaikan käsitteiden määritelmät, kysymys kulminoituu tähän: voisiko kuluttajaa johtaa harhaan se, että Israelin miehittämältä alueelta peräisin olevassa elintarvikkeessa ei ilmoiteta asetuksessa N:o 1169/2011 tarkoitettua alkuperämaata tai lähtöpaikkaa?

46. Vastauksen tähän kysymykseen on löydettävä asetuksen N:o 1169/2011 3 artiklan 1 kohdasta. Kyseinen säännös on nimittäin se, jossa säädetään kuluttajien päätökseen todennäköisesti vaikuttavista seikoista: elintarviketietojen antamisella on pyrittävä kuluttajien terveyden ja etujen suojelun korkeaan tasoon antamalla loppukuluttajille perusta tietoon perustuvien valintojen tekemistä ja elintarvikkeiden turvallista käyttöä varten, kiinnittäen erityistä huomiota terveydellisiin, taloudellisiin, ympäristöön liittyviin, sosiaalisiin ja eettisiin näkökohtiin. Lisäksi asetuksen N:o 1169/2011 1 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että otetaan huomioon kuluttajien erilaiset käsitykset ja tietotarpeet.

47. Lisäksi on syytä huomata, että jos sen mahdollisuutta, että etiketissä oleva kuvaus on harhaanjohtava, on arvioitava ”keskivertokuluttajan” kannalta, tämä ei välttämättä tarkoita sitä, että kyse on yksinkertaisesti kenestä tahansa kuluttajasta. Päinvastoin kyse on elintarvikkeen alkuperän, lähtöpaikan ja laadun osalta tavanomaisesti valistuneesta sekä kohtuullisen tarkkaavaisesta ja huolellisesta keskivertokuluttajasta.¹⁹

48. Kukin näistä käsitteistä on tärkeä. Jos keskivertokuluttaja on nimittäin kuluttaja, joka on pelkästään ”tavanomaisesti valistunut”, hän on myös ”kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen”. Toisin kuin keskivertokuluttajan määritelmän ensimmäinen osatekijä, joka näyttää mahdollistavan tietyn passiivisuuden, toinen osatekijä edellyttää kyseiseltä kuluttajalta aktiivista lähestymistapaa ja kolmas osatekijä suurempaa kiinnostusta tietoon ja näin ollen yksityiskohtaisempaa tietämystä. Toisin sanoen, jos keskivertokuluttaja on tavanomaisesti valistunut, se johtuu hänen omasta menettelystään.²⁰

49. Tässä tilanteessa ei voida sulkea pois, että miehitysvallan miehittämän alueen – etenkin kun alueelliseen miehitykseen liittyy siirtokuntia – tilanne on tekijä, joka on todennäköisesti tärkeä tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen kuluttajan valinnassa, asiayhteydessä, jossa asetuksen N:o 1169/2011 1 artiklan 1 kohdan ja 3 artiklan 1 kohdan mukaan on otettava huomioon kuluttajien erilaiset käsitykset ja tietotarpeet, mukaan lukien eettiset näkökohdat.

50. Tältä osin, toisin kuin Organisation juive européenne väitti 9.4.2019 pidetyssä istunnossa, asetukseen N:o 1169/2011 sisältyvällä viittauksella ”eettisiin näkökohtiin” ei mielestäni tarkoiteta pelkästään eettisiä näkökohtia ainoastaan elintarvikkeiden kulutuksen yhteydessä. Kuluttajat saattavat tietysti vastustaa tiettyjen elintarvikkeiden kulutusta omien uskonnollisten tai eettisten vakaumustensa (kuten kasvissyönnin) vuoksi. Samoin on mahdollista kuvitella tilanteita, joissa kuluttajat saattavat vastustaa tiettyjen elintarvikkeiden kulutusta sen vuoksi, miten kyseisiä eläimiä kohdellaan joko yleisesti tai ennen teurastusta. Alkuperämaata koskevasta tiedosta olisi kuitenkin vain harvoin hyötyä esimerkiksi kuluttajalle, joka ei halua käyttää lihatuotteita.

¹⁹ Ks. vastaavasti tuomio 10.9.2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, 61 kohta). Vaikka kyseisen tuomion ranskankielisessä versiossa käytetään käsitettä ”éclairé”, unionin tuomioistuin käyttää kuluttajansuojaa koskevissa tuomioissa myös usein adjektiivia ”avisé”, joka on lähempänä ”huolellista”. Ks. esim. tuomio 16.7.1998, Gut Springenheide ja Tuský (C-210/96, EU:C:1998:369, 31 ja 37 kohta); tuomio 4.4.2000, Darbo (C-465/98, EU:C:2000:184, 20 kohta) ja tuomio 21.1.2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, 25 kohta). Huomautan myös, että tuomiossa Teekanne (tuomio 4.6.2015, C-195/14, EU:C:2015:361) unionin tuomioistuin käyttää vaihtoehtoisesti ilmaisuja ”avisé” (23 kohta) ja ”éclairé” (36 kohta), jotka molemmat on käännetty suomeksi ”huolelliseksi” (ja englanniksi ”circumspect”). Lisäksi, kuten englanninkielisessä versiossa, samaa kaavaa käytetään ilmeisesti järjestelmällisesti muissakin kieliversioissa (ks. mm. hollanniksi ”en normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument”, italiaksi ”un consumatore medio normalmente informato e ragionevolmente attento e avveduto”, espanjaksi ”un consumidor medio, normalmente informado y razonablemente atento y perspicaz” tai romaniaksi ”unui consumator mediu, normal informat, suficient de atent și de avizat”).

²⁰ Ks. vastaavasti González Vaqué, L., ”La noción de consumidor medio según la jurisprudencia del Tribunal de Justicia de las Comunidades europeas”, *Revista de derecho comunitario europeo*, 2004/17, s. 47–81, erityisesti s. 63 ja 64.

51. Viittaus ”eettisiin näkökohtiin” alkuperämaan merkinnän yhteydessä on nähdäkseni pelkästään viittaus näihin laajempiin eettisiin näkökohtiin, jotka voivat vaikuttaa tiettyjen kuluttajien ajatteluun ennen ostopäätöstä. Aivan kuten monet eurooppalaiset kuluttajat vastustivat eteläafrikkalaisten tuotteiden ostamista rotuerottelun aikakaudella ennen vuotta 1994, nykyään kuluttajat voivat vastustaa samankaltaisista syistä tavaroiden hankkimista tietystä maasta esimerkiksi siksi, että se ei ole demokratia tai että se harjoittaa tiettyä politiikkaa tai yhteiskunnallisia toimintatapoja, joita kyseinen kuluttaja pitää paheksuttavina tai jopa vastenmielisinä. Kun tarkastellaan miehitettyjä alueita ja siirtokuntia koskevaa Israelin politiikkaa, voi olla kuluttajia, jotka vastustavat näiltä alueilta peräisin olevien tuotteiden ostamista juuri siksi, että miehitys ja siirtokunnat ovat selkeästi kansainvälisen oikeuden vastaisia. Unionin tuomioistuimen asia ei tietenkään ole hyväksyä tai paheksua tällaista kuluttajan valintaa: pikemminkin riittää, kun todetaan, että kansainvälisen oikeuden rikkominen on sellainen eettinen näkökohta, jonka unionin lainsäätäjä on tunnustanut oikeutetuksi alkuperämaata koskevien tietojen edellyttämisen yhteydessä.

52. Monet – eikä vain kansainvälisen oikeuden ja diplomatian alaan erikoistuneiden asiantuntijoiden rajattu joukko – nimittäin pitävät kansainvälisen oikeuden vaatimusten noudattamista elintärkeänä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä ja oikeudenmukaisuuden merkinä muutoin epäoikeudenmukaisessa maailmassa. Tämä ehkä pätee etenkin niihin unionin kansalaisiin, jotka – osa jopa omana elinaikanaan – todistivat raa’an voimankäytön tuhoisaa vaikutusta aikakaudella, jona osa maista uskoi, että kansainvälinen oikeus oli pelkästään tyhjä lupaus maailman sorretuille ja haavoittuvassa asemassa oleville ja että sitä voitaisiin jättää noudattamatta rangaistuksetta.

53. Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta tarkasteltuna Israelin tekemä näiden alueiden miehitys on näin ollen laitton. Näitä alueita koskeva siirtokuntapolitiikka rikkoo myös selkeästi kansainvälistä oikeutta, koska siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana tehdyn Geneven sopimuksen²¹ (jäljempänä neljäs Geneven sopimus) 49 artiklassa määrätään, että valtaajavalta (tässä tapauksessa Israel) ei saa ”valtaamalleen alueelle karkottaa tai siirtää osaa omasta siviiliväestöstään”.

54. Muurin rakentamisesta miehitetyle palestiinalaisalueelle antamassaan neuvoa-antavassa lausunnossa (Advisory Opinion re the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory) Kansainvälinen tuomioistuin totesi, että kyseisessä määräyksessä ”– kielletään paitsi toisen maailmansodan aikana tehtyjen kaltaiset väestön karkotukset tai pakkosiirrot myös mitkä tahansa valtaajavallan toimet, jotka se toteuttaa järjestääkseen osan väestönsä siirtämisen miehitetyle alueelle tai kannustaakseen sitä siirtymään sinne. Tältä osin tuomioistuimelle esitetyt tiedot osoittavat, että vuodesta 1977 lähtien Israel on harjoittanut politiikkaa ja kehittänyt käytäntöjä, joihin liittyy siirtokuntien perustaminen miehitetyle palestiinalaisalueella, edellä mainitun 49 artiklan 6 kappaleen vastaisesti. Turvallisuusneuvosto on siten katsonut, että tällainen politiikka ja tällaiset käytännöt ’ovat oikeudellisesti pätemättömiä’. Se on myös kehottanut ’Israelia valtaajavaltana noudattamaan tinkimättömästi’ Geneven neljättä sopimusta ja ’peruuttamaan aiemmat toimensa ja pidättymään toimista, jotka johtaisivat vuodesta 1967 miehitettyjen arabialueiden, Jerusalem mukaan luettuna, oikeudellisen aseman ja maantieteellisen luonteen muuttumiseen ja jotka vaikuttaisivat olennaisesti näiden alueiden väestörakenteeseen, ja etenkin luopumaan oman siviiliväestönsä siirtämisestä miehitetyle arabialueille’ (22.3.1979 annettu päätöslauselma 446 (1979)). Turvallisuusneuvosto vahvisti kantansa 20.7.1979 antamassaan päätöslauselmassa 452 (1979) ja 1.3.1980 antamassaan päätöslauselmassa 465 (1980). Viimeksi mainitussa tapauksessa se nimittäin kuvasi ’Israelin politiikkaa ja käytäntöjä, joissa osa sen väestöstä ja uusia maahanmuuttajia asettuu asumaan [miehitetyle] alueille, Geneven neljännen sopimuksen ”räikeäksi rikkomiseksi”. Tuomioistuin katsoo, että Israelin siirtokunnat miehitetyle palestiinalaisalueilla (Itä-Jerusalem mukaan luettuna) on perustettu kansainvälisen oikeuden vastaisesti.”²²

21 Yhdistyneiden kansakuntien sopimussarja, nide 75, s. 287.

22 Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, *I.C.J. Reports 2004*, s. 136 (120 kohta).

55. Tämä tuomion kohta puhuu todellakin puolestaan. Se osoittaa kiistatta, että Israelin siirtokuntapolitiikkaa pidetään kansainvälisen oikeuden ilmeisenä rikkomisena etenkin kansojen itsemääräämisoikeuden,²³ joka on Kansainvälisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen mukaan oikeus, johon voidaan vedota erga omnes,²⁴ perusteella.²⁵ Yhdistyneet kansakunnat (jäljempänä YK) on esittänyt toistuvasti samankaltaisen näkemyksen.²⁶

56. Näissä olosuhteissa on tuskin yllättävää, että jotkut tavanomaisesti valistuneet ja kohtuullisen tarkkaavaiset ja huolelliset kuluttajat voivat pitää tätä eettisenä näkökohtana, joka vaikuttaa heidän kulutuspäätöksiinsä ja joiden osalta he voivat tarvita lisätietoa.

57. Lisäksi voidaan myös huomauttaa, että unionin tuomioistuin itse on jo tunnustanut tuomiossaan Brita²⁷ – eittämättä unionin oikeuden erityisestä näkökohdasta, nimittäin EU:n ja Israelin²⁸ ja EU:n ja Palestiinan vapautusjärjestön välisten assosiaatiosopimusten²⁹ soveltamisalasta – tarpeen erottaa selkeästi Israelin alueelta peräisin olevat tuotteet ja Länsirannalta peräisin olevat tuotteet.

58. Tämä analyysi on myös linjassa SEU 3 artiklan 5 kohdan kanssa, jonka mukaan unioni edistää ”kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista – –, etenkin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista”. Se on myös linjassa turvallisuusneuvoston päätöslauselman nro 2334 (2016) kanssa, jossa ”kehoitetaan kaikkia valtioita – – erottamaan toimissaan Israelin valtion alue ja vuodesta 1967 miehityt alueet”.³⁰

59. Näin ollen on pääteltävä, että alkuperämaata tai lähtöpaikkaa koskevan tiedon puuttuminen tuotteesta, joka on peräisin Israelin miehittämältä alueelta ja joka tapauksessa siirtokunnasta, voi johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen todellisen alkuperämaan tai lähtöpaikan osalta.

60. Kaikista näistä syistä katson, että tämän tiedon ilmoittaminen on pakollista asetuksen N:o 1169/2011 9 artiklan 1 kohdan i alakohdan ja 26 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla.

3. Yhdistyneen kuningaskunnan Supreme Courtin tuomio *Richardson v. Director of Public Prosecutions*

61. Psagotin edustajat tukeutuivat voimakkaasti Yhdistyneen kuningaskunnan Supreme Courtin 5.2.2014 antamaan tuomioon *Richardson v. Director of Public Prosecutions*.³¹ Näin ollen on tarpeen tarkastella kyseistä tuomiota yksityiskohtaisemmin.

23 Ks. vastaavasti Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, *I.C.J. Reports 2004*, 155 kohta ja myös 118 ja 120 kohta.

24 Ks. vastaavasti Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, *I.C.J. Reports 2004*, s. 136 (88 ja 155 kohta).

25 Ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, neuvosto v. Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973, 88 kohta).

26 Ks. mm. YK:n turvallisuusneuvoston osalta turvallisuusneuvoston 22.11.1967 antama päätöslauselma nro 242 (1967) (Lähi-itä); turvallisuusneuvoston 22.3.1979 antama päätöslauselma nro 446 (1979) (Israelin miehittämät alueet); turvallisuusneuvoston 1.3.1980 antama päätöslauselma nro 465 (1980) (Israelin miehittämät alueet); turvallisuusneuvoston 30.6.1980 antama päätöslauselma nro 476 (1980) (Israelin miehittämät alueet); turvallisuusneuvoston 23.12.2016 antama päätöslauselma nro 2334 (2016) (Lähi-idän tilanne, palestiinalaiskysymys mukaan luettuna) ja YK:n yleiskokouksen osalta 30.11.2017 annettu päätöslauselma nro 72/14 (2017) (Palestiinan kysymyksen rauhanomainen ratkaiseminen); 30.11.2017 annettu päätöslauselma nro 72/15 (2017) (Jerusalem); 30.11.2017 annettu päätöslauselma nro 72/16 (2017) (Syyrian Golan) ja 7.12.2017 annettu päätöslauselma nro 72/86 (2017) (Israelin siirtokunnat miehityllä palestiinalaisalueella, Itä-Jerusalem mukaan luettuna, ja miehityllä Syyrian Golanilla).

27 Tuomio 25.2.2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91).

28 Euro–Välimeri-sopimus Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Israelin valtion välisestä assosioinnista, allekirjoitettu Brysselissä 20.11.1995 (EYVL 2000, L 147, s. 3).

29 Euroopan yhteisöjen sekä Länsirannan ja Gazan alueen palestiinalaishallinnon puolesta toimivan Palestiinan vapautusjärjestön väliaikainen Euro–Välimeri-assosiaatiosopimus kaupasta ja yhteistyöstä, allekirjoitettu Brysselissä 24.2.1997 (EYVL 1997, L 187, s. 3).

30 5 kohta.

31 [2014] UKSC 8.

62. Kyseisessä asiassa vastaajia oli syytetty rikoksista, jotka liittyivät tapahtumiin, joita kyseinen tuomioistuin kuvasi ”väkivallattomaksi mutta päättäväiseksi protestiksi Lontoossa sijaitsevassa liikkeessä”. Asianomainen liike oli erikoistunut myymään Kuolleenmeren kivennäisaineista valmistettuja kauneustuotteita. Vastaajien puolustus perustui siihen, että i) kyseiset tuotteet oli valmistanut israelilainen yritys lähellä Kuolluttamerta Länsirannalla sijaitsevassa Israelin siirtokunnassa, toisin sanoen miehityillä alueilla, ja että ii) tehtaassa sanottiin työskentelevän israelilaisia, joita Israelin hallitus oli kannustanut asettumaan asumaan siirtokuntaan.

63. Yksi seikka, johon vastaajat erityisesti vetosivat, oli se, että liikkeessä myydyt tuotteet oli varustettu merkinnällä ”Made by Dead Sea Laboratories Ltd, Dead Sea, Israel” (valmistaja Dead Sea Laboratories Ltd, Kuollutmeri, Israel). Tätä pidettiin virheellisenä tai harhaanjohtavana merkintänä, koska miehityillä alueita ei tunnusteta kansainvälisesti tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa osaksi Israelia. Vastaajat näin ollen väittivät, että liikettä pitävä yritys syyllistyi tiettyihin merkintöjä koskeviin rikkomuksiin.

64. Pääasiallinen rikkomus, johon tässä tarkoituksessa vedottiin, oli tiettyjen sellaisten Yhdistyneen kuningaskunnan säännösten vastainen, joilla sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi saatettiin osaksi kansallista lainsäädäntöä.³² Kyseinen rikkomus koostui osallistumisesta ”kaupalliseen menettelyyn, joka on harhaanjohtava toimi”.³³

65. Alioikeudessa väitettiin, että liikkeessä myytävien tuotteiden maantieteellistä alkuperää koskeva merkintä oli virheellinen, koska sen mukaan valmistaja oli ”Dead Sea Laboratories Ltd, Dead Sea, Israel”. Tämän väitettiin merkitsevän sitä, että tuotteiden esitettiin olevan peräisin Israelista, vaikka ne eivät sitä olleet, koska ne olivat peräisin miehityiltä alueilta.

66. Siitä huolimatta, että – kuten Supreme Court ratkaisussaan lopulta katsoi – virheellisesti merkittyjen tavaroiden myyminen ei ollut säännösten mukaan rikkomus, on tärkeää korostaa alioikeuden todenneen, ettei ollut perustetta väittää, että keskivertokuluttaja saataisiin tekemään kaupallinen ratkaisu (toisin sanoen ostamaan tuotteen), jota hän ei muuten olisi tehnyt, pelkästään siksi, että tuotteiden alkuperäksi mainittiin perustuslaillisesti tai poliittisesti Israel, kun se oli tosiasiallisesti miehityt alueet: alkuperäksi oli joka tapauksessa merkitty oikein Kuollutmeri. Alioikeuden tuomari totesi seuraavaa: ”Riippumatta siitä, ovatko annetut tiedot virheellisiä, – – katson, että niiden ihmisten määrä, joiden päätökseen ostaa tai olla ostamatta israelilaiseksi väitettyä tuotetta vaikuttaisi tieto tuotteen todellisesta lähtöpaikasta, olisi paljon pienempi kuin lukumäärä, joka vaaditaan, jotta heitä voitaisiin pitää ’keskivertokuluttajana’. Jos potentiaalinen ostaja on joku, joka haluaa ostaa israelilaisia tuotteita, hän kuuluisi hyvin pieneen ryhmään, jos hän tekisi toisenlaisen päätöksen siksi, että tavarat ovat peräisin laittomasti miehityiltä alueelta.” Supreme Court katsoi, että ”alioikeuden tuomarin oli selkeästi mahdollista esittää tämä toteamus näytön perusteella” ja että ”se on kohtalokas sen väitteen kannalta, että tapahtui rikkomus”.

67. Minä puolestani olen todennut, ettei tästä Supreme Courtin tuomiosta ole kovinkaan paljon hyötyä käsiteltävässä asiassa. Kyseinen asia koskee tosiasiallisesti laitonta tunkeutumista liikkeen tiloihin, minkä osalta puolustus esitti jokseenkin mielikuvituksellisia mutta nerokkaita perusteluja vastaajien toimien oikeuttamiseksi. Lisäksi Supreme Court käsitteli tätä kysymystä viime kädessä oikeuskysymyksenä ja, mikä tärkeää, sitä sitoivat alemman tuomioistuimen tosiseikoista esittämät toteamukset.

32 Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi) (EUVL 2005, L 149, s. 22).

33 Tämä määriteltiin siten, että kaupallinen menettely on harhaanjohtava toimi (muun muassa) silloin: ”(2)(a) – jos se sisältää virheellistä tietoa ja on siten totuuden vastainen jonkin 4 momentissa mainitun seikan osalta tai jos se tai sen yleinen esitystapa millään tavoin harhauttaa tai on omiaan harhauttamaan keskivertokuluttajaa, vaikka tieto olisikin tosiasiallisesti virheetön, ja (b) jos se joka tapauksessa saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt”.

68. En myöskään voi kaikella kunnioituksella olla välttämättä samaa mieltä alioikeuden tuomarin esittämistä perusteluista. Katson, että voi hyvinkin olla monia potentiaalisia asiakkaita, jotka ovat valmiita ostamaan israelilaisia tavaroita (toisin sanoen tavaroita, jotka on valmistettu Israelin kansainvälisesti tunnustettujen rajojen, sellaisina kuin ne olivat ennen vuotta 1967, sisällä) mutta jotka karsastaisivat tai jopa torjuisivat ajatuksen siitä, että he ostaisivat tavaroita, jotka ovat peräisin Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta ja soveltuvien osin näillä alueilla sijaitsevista siirtokunnista.

4. Israelin vuodesta 1967 miehittämältä alueelta peräisin olevan elintarvikkeen alkuperän ilmoittamisvelvollisuuden laajuus

69. Viimeinen ongelma, joka on ratkaistava, jotta voidaan vastata ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen, koskee Israelin vuodesta 1967 miehittämältä alueelta peräisin olevan elintarvikkeen alkuperän ilmoittamisvelvollisuuden laajuuden määrittämistä, toisin sanoen pakollisten tietojen sanamuotoa.

70. Tältä osin on tärkeää ottaa huomioon asetuksen N:o 1169/2011 7 artikla. Kyseisen säännöksen 1 kohdan mukaan elintarviketiedot eivät nimittäin saa johtaa harhaan, etenkin elintarvikkeen erityispiirteiden ja muun muassa sen alkuperämaan tai lähtöpaikan osalta.

71. Direktiivin 2000/13³⁴ (joka kumottiin asetuksella N:o 1169/2011) sisältyvän samankaltaisen säännöksen tulkinnan perusteella voidaan todeta, että asetuksen N:o 1169/2011 7 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että kuluttajalla on käytettävissään *oikeaa, neutraalia ja objektiivista* tietoa, joka ei johda häntä harhaan.³⁵ Asetuksen N:o 1169/2011 7 artiklan 2 kohdassa säädetään lisäksi, että elintarviketietojen on oltava *oikeellisia, selviä ja kuluttajalle helposti ymmärrettäviä*.

72. Tässä yhteydessä julkiasiamies Mischo selitti erityisen relevantilla tavalla ratkaisuehdotuksessaan Gut Springenheide ja Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102), että on erotettava toisistaan objektiivisesti arvioiden paikkansa pitävät tiedot, objektiivisesti arvioiden väärät tiedot ja objektiivisesti arvioiden paikkansa pitävät tiedot, jotka kuitenkin voivat johtaa kuluttajaa harhaan sen vuoksi, ettei niissä kerrota koko totuutta.³⁶ Nimittäin, ”jos ilmaisematta jätetyt seikat olisivat saaneet annetut tiedot näkymään hyvin toisenlaisessa valossa, kuluttajan on katsottava tulleen johdetuksi harhaan”.³⁷

73. Tämä on myös täysin johdonmukaista sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevassa direktiivissä tarkoitettujen ”harhaanjohtavien toimien” määritelmän kanssa; asetuksen N:o 1169/2011 johdanto-osan viidennen perustelukappaleen mukaan mainittu direktiivi koskee kuluttajille suunnatun tiedottamisen tiettyjä näkökohtia erityisesti harhaanjohtavien toimien ja tietojen mainitsematta jättämisten estämiseksi ja näitä näkökohtia olisi täydennettävä elintarvikkeita koskevien tietojen antamista kuluttajille koskevilla erityissäännöillä. Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin 6 artiklan mukaan kaupallista menettelyä on nimittäin pidettävä harhaanjohtavana, ”vaikka tieto olisikin tosiasiallisesti virheetön – – [mutta] jos se – – todennäköisesti saa [keskivertokuluttajan] tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt”.

34 Myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.3.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/13/EY (EYVL 2000, L 109, s. 29).

35 Ks. vastaavasti tuomio 4.6.2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, 32 kohta). Ks. myös tuomio 22.9.2016, Breitsamer und Ulrich (C-113/15, EU:C:2016:718, 69 kohta).

36 Julkisasiamies Mischon ratkaisuehdotus Gut Springenheide ja Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102, 78 kohta).

37 Julkisasiamies Mischon ratkaisuehdotus Gut Springenheide ja Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102, 87 kohta). Vaikka englanninkielisessä versiossa käytetään adverbia ”completely” (suomeksi ”täysin”), adverbi ”clearly” on mielestäni lähempänä alkuperäistä kieliversiota, joka on ranska ja jossa käytetään ilmaisua ”nettement”.

74. Lisäksi, kuten analyysini ensimmäisessä osassa osoitettiin, vaikka alkuperämaan käsitteellä viitataan selkeästi maiden ja niiden aluemerien nimiin, asetuksen N:o 1169/2011 2 artiklan 2 kohdan g alakohta mahdollistaa nähdäkseni elintarvikkeen ”lähtöpaikan” määrittämisen sellaisten ilmaisujen avulla, jotka eivät rajoitu kyseisen maantieteellisen alueen nimeen.

75. Tässä tilanteessa katson, että merkintä, jossa käytetään Länsirannalta tai Golanin kukkuloilta tuoduista tuotteista, jotka ovat peräisin Israelin siirtokunnista, pelkästään ilmaisua ”Golanin kukkuloilta peräisin oleva tuote” tai ”Länsirannalta peräisin oleva tuote”, ei ole riittävä. Vaikka tällaiset kuvaukset voivatkin olla teknisesti oikeita, kuluttajaa voidaan mielestäni johtaa tästä huolimatta harhaan. Tällaiset kuvaukset eivät edustaisi koko totuutta asiassa, joka voi hyvin vaikuttaa kuluttajien ostotottumuksiin.

76. Tuomiota Severi³⁸ lainatakseni pääasiassa kyseessä olevien merkintöjen mahdollista harhaanjohtavaa luonnetta arvioitaessa huomioon otettavien seikkojen joukossa Israelin miehitys ja siirtokunnat voivat nimittäin olla ”objektiivinen seikka, joka saattaa muuttaa järkevän kuluttajan odotuksia”.³⁹

77. Edellä esitettyjen näkökohtien valossa katson näin ollen, että ilmaisun ”Israelin siirtokunnat” lisääminen mainintaan tuotteiden maantieteellisestä alkuperästä on ainoa tapa antaa – kuten asetuksen N:o 1169/2011 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa edellytetään – kuluttajalle oikeita ja objektiivisia mutta myös oikeellisia, selviä ja kuluttajalle helposti ymmärrettäviä tietoja.

78. Käsite ”siirtokunta” juontaa nimittäin juurensa tilanteesta, jossa miehitysvalta on miehittänyt alueen. Käsiteltävässä asiassa tämä lähestymistapa on näin ollen looginen, koska Israel on tunnustettu kansainvälisessä tapaoikeudessa ja neljännessä Geneven sopimuksessa tarkoitetuksi ”valtaajavallaksi” eli ”miehitysvallaksi”.⁴⁰ Näitä käsitteitä käytetään säännöllisesti kuvaamaan miehitettyjen alueiden nykytilannetta.⁴¹ Vaikka myönnänkin, että jotkut saattavat pitää tätä nimitystä jossain mielessä hieman halventavana, nämä ovat kuitenkin ne käsitteet, joita käytetään laajasti ja jotka keskivertokuluttaja kohtuudella ymmärtää.

5. Ensimmäistä kysymystä koskeva päätelmä

79. Edellä esitetyn perusteella katson näin ollen, että asetuksessa N:o 1169/2011 edellytetään Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevan tuotteen osalta kyseisen alueen maantieteellisen nimen mainintaa sekä mainintaa siitä, että tuote tulee Israelin siirtokunnasta, jos näin on.

B Toissijaisesti: toinen ennakkoratkaisukysymys

80. Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee lähinnä, voiko jäsenvaltio asetuksen N:o 1169/2011 säännösten nojalla edellyttää Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevan tuotteen osalta mainintaa kyseisestä alueesta sekä mainintaa siitä, että tuote tulee Israelin siirtokunnasta, jos näin on.

81. Jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa lähdetään näin ollen – näkemyksestäni poiketen – siitä olettamasta, että asetuksen N:o 1169/2011 9 artiklan 1 kohdan i alakohtaa ja 26 artiklaa ei sovelleta käsiteltävässä asiassa.

³⁸ Tuomio 10.9.2009 (C-446/07, EU:C:2009:530).

³⁹ Tuomio 10.9.2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, 62 kohta).

⁴⁰ Ks. tältä osin neljännen Geneven sopimuksen 49 artikla. Ks. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, *I.C.J. Reports 2004*, s. 136 (78 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

⁴¹ Ks. vastaavasti turvallisuusneuvoston 23.12.2016 antama päätöslauselma nro 2334 (2016) (Lähi-idän tilanne, palestiinalaiskysymys mukaan luettuna).

82. Asetuksen N:o 1169/2011 38 artiklan 1 kohdassa säädetään selvästi, että ”jäsenvaltiot eivät saa toteuttaa eivätkä pitää voimassa kansallisia toimenpiteitä tällä asetuksella yhdenmukaistetuista seikoista, jollei unionin oikeus anna siihen valtuutusta”. Saman artiklan 2 kohdasta päinvastoin ilmenee, että jäsenvaltiot voivat toteuttaa kansallisia toimenpiteitä sellaisten seikkojen osalta, joita ei ole nimenomaisesti yhdenmukaistettu tällä asetuksella, edellyttäen että ne eivät estä, haittaa tai rajoita tämän asetuksen mukaisten tuotteiden liikkumista.

83. Koska asetuksen N:o 1169/2011 39 artiklan, jossa säädetään pakollisia lisätietoja koskevista kansallisista toimenpiteistä, 2 kohdassa käsitellään nimenomaisesti kansallisia toimenpiteitä, jotka koskevat elintarvikkeiden alkuperämaan tai lähtöpaikan pakollista ilmoittamista, on myönnettävä, ettei tämänkaltaisia tietoja ole yhdenmukaistettu täysimääräisesti asetuksella N:o 1169/2011.

84. Asetuksen N:o 1169/2011 39 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin ottaa käyttöön toimenpiteitä, jotka koskevat elintarvikkeiden alkuperämaan tai lähtöpaikan pakollista ilmoittamista, ainoastaan silloin, kun ”elintarvikkeen tiettyjen ominaisuuksien ja sen alkuperän tai lähtöpaikan välillä on osoitettu olevan yhteys”.

85. Kyseinen säännös huomioon ottaen ei näin ollen riitä, että alkuperämaalla tai lähtöpaikalla sinänsä on tiettyä merkitystä kuluttajien päätökselle. Alkuperämaalla tai lähtöpaikalla on päinvastoin oltava konkreettinen vaikutus itse tuotteeseen ja etenkin kyseisen elintarvikkeen laatuun.

86. Se, että miehitysalta on miehittänyt alueen tai että siirtokunnassa asuva henkilö on tuottanut tietyn elintarvikkeen, ei mielestäni ole omiaan antamaan elintarvikkeelle tiettyjä ominaisuuksia tai muuttamaan niitä sen alkuperän tai lähtöpaikan osalta, ainakaan siltä osin kuin kyse on miehityiltä alueilta peräisin olevista elintarvikkeista.

87. Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella on mielestäni katsottava, että asetuksen N:o 1169/2011 39 artiklan 2 kohdan nojalla jäsenvaltio ei voi edellyttää Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevan tuotteen osalta mainintaa kyseisestä alueesta eikä mainintaa siitä, että tällainen tuote tulee Israelin siirtokunnasta.

VII Ratkaisuehdotus

88. Ehdotan näin ollen, että unionin tuomioistuin vastaa Conseil d'État'n ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta 25.11.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1169/2011 9 artiklan 1 kohdan i alakohdassa ja 26 artiklan 2 kohdassa edellytetään Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevan tuotteen osalta kyseiseen alueen maantieteellisen nimen mainintaa sekä mainintaa siitä, että tuote tulee Israelin siirtokunnasta, jos näin tosiaan on.

89. Toissijaisesti siltä varalta, ettei unionin tuomioistuin yhdy analyysiini ensimmäisen kysymyksen osalta, ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa toiseen kysymykseen seuraavasti:

Jäsenvaltio ei voi edellyttää Israelin vuodesta 1967 miehittämiltä alueilta peräisin olevan tuotteen osalta mainintaa kyseisestä alueesta eikä mainintaa siitä, että tällainen tuote tulee Israelin siirtokunnasta, asetuksen N:o 1169/2011 39 artiklan 2 kohdan nojalla, koska miehityillä alueilla tuotetun elintarvikkeen tiettyjen ominaisuuksien ja sen lähtöpaikan välillä ei ole osoitettu olevan yhteys.